

[http://hu.radiovaticana.va/storico/2010/09/13/100\\_%C3%A9ve\\_rendelte\\_el\\_x.\\_piusz\\_az\\_antimodernista\\_esk%C3%BCt\\_-\\_p.\\_szab/ung-421556](http://hu.radiovaticana.va/storico/2010/09/13/100_%C3%A9ve_rendelte_el_x._piusz_az_antimodernista_esk%C3%BCt_-_p._szab/ung-421556)

#### **Turay**

**2006** Turay Alfréd: *A bibliai teremtés-elbeszélés a biológiai evolúciós elmélet fényében.*  
<http://szit.katolikus.hu/feltoltes/Turay2006.pdf>

#### **Levéltári források**

##### **Csávossy**

**é.n.** Csávossy Elemér: *Napló* (Csávossy fond, Jezsuita Levéltár)

##### **Dávodi**

**1923** Dávodi Bakó Ádám: *Ave redemptoris* (gépírat, Jezsuita Levéltár)

##### **Tomcsányi**

**1893** Tomcsányi Lajos levele, 1893. aug. 23. 1–4. (Tomcsányi fond, Jezsuita Levéltár)

##### **Tomcsányi**

**1894** Tomcsányi Lajos levele, 1894. nov. 17. 1–4. (Tomcsányi fond, Jezsuita Levéltár)

##### **Tomcsányi**

**1894a** Tomcsányi Lajos levele, 1894. november 19. 1–4. (Tomcsányi fond, Jezsuita Levéltár)

##### **Tomcsányi**

**1894b** Tomcsányi Lajos levele, 1894. november 24. 1–3. (Tomcsányi fond, Jezsuita Levéltár)

##### **Leopold**

**é.n.** Leopold Antal: *Vita a főkegyúri jogról.* (beazonosítatlan újságkivágat az Új Nemzedékből, Tomcsányi fond, Jezsuita Levéltár)

##### **Névtelen**

**é.n.** Névtelen: *P. Tomcsányi Lajos S.J. Meghalt egy jó ember.* (beazonosítatlan újságkivágat, Tomcsányi fond, Jezsuita Levéltár)

##### **Névtelen**

**1926i** Névtelen: *Cím nélkül. Tiszteletreméltó emléket hagyott maga után.* (beazonosítatlan újságkivágat, Tomcsányi fond, Jezsuita Levéltár)

Tomcsányi Lajos

## **A tánc (1914)\***

### **Előszó**

Vannak sokan, kik úgy megszerették a táncmultságokat, hogy ott sem látnak veszélyt, ahol van, s vannak mások, kik szigorúan ítélnék, ha táncmultságáról van szó, s ott is bünt látnak, ahol nincs: ezek is , azok is túloznak.

S midőn mind e két fél ellen írunk, tapasztalásból tudjuk, hogy sok, nagyon sok embernek kedvében nem járunk s kevesen lesznek, kik nekünk igazat fognak adni, de igazat fog adni nekünk mindenki, aki higgadtan fogja sorainkat átolvasni.

Ez a mi reményünk, s hogy e reményünket szívünkben táplálhassuk, arra feljogosít bennünket az, hogy a katolikus egyház tanát hirdetjük.

A szerző

### **I.**

#### **Nyssen s a katolikus erkölcsstanárok**

Belgiumban, Franciaországban s Németországban sok kézen forog Nyssen műve a táncról.<sup>1</sup> A francia szaklapok dicsérték az eredetileg francia nyelven megjelent művet s a német fordítást, pedig az egyházmegyei hatóság ajánlja, melynek jóváhagyását bírja.

Nyssen öt fejezetre osztja művét: az első fejezet a táncról szól általában; a második kutatja a táncnak eredetét s elmondja, mit ítélték, mit mondtak az elmúlt századok a táncról; a harmadik a tánc veszélyes voltát jelzi; a negyedik felhossa azok véleményét, kik a táncot védik, mentegetik; az ötödik végre a táncvigalmak rendezőivel foglalkozik.

S vajon mily eredményre jut érvelése végén a szerző? – azt tán érdekes tudni. Abból, úgy mond,<sup>2</sup> amit a bálakról, s a táncokról , figyelembe véve a szokást, ahogy manapság táncolnak, tárgyalásunkban felhoztunk, józan ésszel ezeket kell következtetnünk:

1. nem szabad táncmultságokat rendezni;
2. nem szabad a tánchoz fuvolázni, hegedülni vagy zongorázni;
3. az ifjúságnak nem szabad a táncmultságban résztvenni;
4. a szülőknek nem szabad gyermekeiket a táncmultságba engedni, küldeni vagy vezetni;
5. a fiataloknak s a gyermekeknek nem szabad a táncmultságot szemlélni.

\* A szöveget az alábbi kiadás alapján közöljük: Tomcsányi Lajos: *A táncz.* Budapest, 1914.

<sup>1</sup> I. I. Nyssen: *Der Tanz. Ein Wort der Belehrung.* Aus dem Französischen. Mit bishöflicher Genehmigung. Luxemburg, 1883.

<sup>2</sup> Nyssen idézett művének 143. lapján.

A táncmulatságok rendezőiről meg így ítélt Nyssen:<sup>3</sup> „Ha általában nincs megengedve senkinek, hogy a táncmulatságra menjen és ott táncoljon, vagy a táncolókat szemlélje, senkinek sem szabad fontos okok nélkül alkalmat adni arra, hogy mások vétkeznek. Azért azt mondják a teológusok (a hit tudós tanárai), hogy a gyóntatók, ha gyónógyermekök táncmulatságot szándékoznak rendezni, fel nem oldozhatják őt addig, míg e szándékától el nem áll. Így nem beszélhetnek, ha a táncmulatság rendezését súlyos bűnnek nem tartanak. Azok, kik házukban nyilvános táncmulatságot rendeznek, s a zenészek, kik a tánchoz zenélnek, fel nem oldozhatók, ha javulást nem ígérnek. Ez az összes teológusoknak véleménye.”

Így okoskodik a francia szaklapok helyeslése s a német püspök jóváhagyása mellett Nyssen.

S nincs igaza.

A trienti egyetemes sz. zsinaton ott volt az asztalon az egybegyűlt atyák használatára a szentírás, s mellette ott voltak aquinói sz. Tamásnak művei, jelölve annak, hogy ezen szent tudós tekintélye az egyházban sok másnak tekintélye felett áll. S aquinói sz. Tamás azt tanítja,<sup>4</sup> hogy nem vétkezik a világi<sup>5</sup> ember, ha táncol. XIV. Benedek, a tudós pápa,

<sup>3</sup> Nyssen idézett művének 145. lapján.

<sup>4</sup> S Thomas in. 2. cap. Isaiae vers. fin. Megjegyzés: Aquinói Szent Tamás Izajás könyvéhez fűzött magyarázatából (Expositio super Isaiam ad litteram) származik az idézet.

<sup>5</sup> A papok táncmulatságáról (ha ugyan az egyáltalán előfordul) nem szólunk. Nem tudjuk elhinni, hogy tisztességes pap, ki tudja az egyház törvényét, ki ismeri e törvény hivatásos magyarázóinak határozott állásfoglalását, úgy megfélemlézzék magáról, hogy résztvegyen a táncmulatságokban. Aquinói sz. Tamás (In cap. 3. Isaiae), sz. Antonin (In Summa part. 3. tit. 6. cap. 6. de choribus) s velők az összes katolikus erkölcs-tanárok nem találnak mentséget a táncmulatságon megjelenő papok számára. Az egyház törvénye (Can. Non oportet, de Consecrat. dist. 5.), melyet a trienti egyetemes sz. zsinat (sess. 22. cap. 5. de reform.) újra szentesített, melyet borromei sz. Károly (In Actis Eccles. Mediol. edit. Lugdun. pag. 18.), a szelídlelkű s engedékeny Szalézi Sz. Ferenc (In statutis synod. part. 3. tit. 4.) és XIV. Benedek pápa (Instit. 76. num. VIII.) a papok emlékezetébe ismételtel visszaidézik, szigorúan tiltja, hogy a papok a táncmulatságon résztvegyenek. XIV. Benedek pápa borromei sz. Károly ezen szavait idézi, s helyesli: „Clerici (úgymond) choreas privatas, aut publicas non agent, nec spectabunt”. Braschi (In Promptuario synod. cap. 99.) régi tartományzsinatokat idéz, mi ezeket rövidség okáért mellőzzük, s csak pár új zsinatra, egyebek között a wienire (titul. V. cap. VI.), a kalocsaira (titul. IV. cap. 5.), két olasz zsinatra, az írthonira s az amerikai püspököknek 1899-ben Rómában tartott zsinatjára hivatkozunk. A kalocsai tartományzsinat azt rendeli, hogy „ecclesiastici viri choreis, interesse caveant”. Egy olasz zsinat (Concil. prov. Urbinatensis anni 1859. cap. 149.) így szól: „Publicis privatisque choreis, in quibus feminae saltant, assistere clericis prohibentur”. Egy másik olasz zsinat (Concil. prov. Ravennat. 1855. part. 4. cap. 5. num. 4.) meg azt mondja: „Choreas clericis nec ducant, nec spectent.” Az írthoni (Synod. Epporum Hiberniae apud Maynutiam habitae acta. 1875. decr. 18. num. 117.) így rendelkezik: „Choreas et saltationes tam publicas, quam privatas omnino fugiant, nec eas instituant, nec ullo modo promoveant clericis.” Az amerikai püspöki kar végre a zsinaton (Acta concilii Americae Latinae Romae 1899. celebrati. Num. 642.) így intézkedik: „Synodus gravissimis verbis praecipit, ut quae alias a Summis Pontificibus et a sacris Conciliis de clericorum choreis sancita fuerunt, observentur.” Nem hiszünk, hogy vannak olyanok, kik idézeteinkre semmit sem adnak; de, ha vannak, azoknak XIV. Benedek pápával (Instit. 76. num. 1.), ki épp az ilyen táncoló papok ellen ír, azt mondjuk: „Aliqui sacros Canones ac praestantium theologorum sententiam parvi facientes vivendi licentiam misere tuerunt.” Benedicti P. P. XIV. Institut. 76. „Scriptores Theologiae moralis unanimi sententia affirmant, nullum crimen admittente, qui choreis indulget.”

azt mondja<sup>6</sup>, hogy „katolikus erkölcs-tanárok közmegegyező tana szerint nem vétkezik az, aki táncol”.

Hát kinek higgyünk? Nyssennek-e, vagy Aquinói sz. Tamásnak s XIV. Benedek pápának? – A választás bizonyára nem nehéz.

A híres Azor azt mondja,<sup>7</sup> hogy nem tilos a tánc, azt tehát kárhozzatni nem kell. Táncolni bűn nélkül lehet, úgymond Sporer<sup>8</sup> s a bíboros Cajetan,<sup>9</sup> a jeles Filliucci<sup>10</sup> és a világhírű Busebaum<sup>11</sup> szintén feloldozhatónak tartják esetleg azon fiatalokat, kik a tánctermeget kerülni nem akarják.

Hát kit kövessünk? Nyssent-e, vagy a megnevezett tudós erkölcs-tanárokat: Azort, Sporer, Cajetant, Filliuccit s Busebaumot?

Francolini<sup>12</sup> ismert tekintély a teológiában s ő feltétlenül nem kárhozzatja a táncot, Tamburini<sup>13</sup> szintén ismer oly táncmulatságokat, melyekben az ifjúság vétek nélkül résztvehet; Elbel<sup>14</sup> sem kárhozzat mindenkint, aki a táncmulatságokban tényleges résztvesz; Voit,<sup>15</sup> Probst<sup>16</sup> s Vogl<sup>17</sup> sem oly kérlelhetetlenek, mint Nyssen.

Kinek van hát igaza? Nyssennek-e vagy Francolininak, Tamburininak, Elbelnek, Voitnak, Probstnak a Voglnak?

Bouvier szigorú elveket vall, szigorúbbakat jóval, mint századunk és a múlt század sok más erkölcs-tanára s Bouvier<sup>18</sup> megengedi, hogy vannak esetek, midőn a gyóntató

<sup>6</sup> Benedicti P. P. XIV. Institut. 76. „Scriptores Theologiae moralis unanimi sententia affirmant, nullum crimen admittente, qui choreis indulget.”

<sup>7</sup> Azorius, Institut. moral. part. 3. lib. 3. cap. 36. qu. 1.: „Queritur, an choreae sint damnandae?... Respondeo... non esse damnandas ut peccata mortalia, quoniam ex se illicitae non sunt. Sed tantum ex abusu, aut ex probabili periculo libidinis in aliquo.” Megjegyzés: Juan Azor (1535–1603) spanyol jezsuita. (Institutiones morales I–III. Roma, 1600–1611) művére utal.

<sup>8</sup> Sporer, De Matrim. num. 694. Megjegyzés: Patritius Sporer (1620 k.–1683) német ferences teológus (Theologia moralis I–III. 1681).

<sup>9</sup> Cajetanus, V-o Chorea. Megjegyzés: Tommaso Cajetan de Vio (1469 – 1534) domonkos teológus (Summula peccatorum, 1523).

<sup>10</sup> Filliucci, Tract. 33. cap. 10. num. 224.: „Rustici non sunt prohibendi diebus festis a choreis, modo fiant post Missam, quia fiunt more regionis et publice coram aliis, ideoque magna ex parte aufertur libidinis occasio.” Megjegyzés: Vincenzo Filliucci (1566–1622) olasz jezsuita (A Tractis de Censuris vagy a Moralium quaestionum művéről lehet szó.).

<sup>11</sup> Busebaum, lib. 3. tract. 4. de 6. praec. num. 9.: „Choreae, nisi malo fine fiant, aut cum periculo alios aut seipsum incitandi ad libidinem vel cum alia circumstantia mala, secundum se non sunt malae.” Megjegyzés: Hermann Busebaum (1600–1668) német jezsuita (Medulla theologiae moralis, 1650).

<sup>12</sup> Francolini, Clericus Romanus contra nimium rigorem munitus. Cal. 7. num. 33. Megjegyzés: Baldassarre Francolini (1651–1709) olasz jezsuita (Clericus Romanus, 1705).

<sup>13</sup> Tamburini, Explic. decalogi lib. 7. c. §. 8. Megjegyzés: Tommaso Tamburini (1591–1675) olasz jezsuita (Explicatio decalogi, 1654).

<sup>14</sup> Elbel, Theolog. Moral. part. 4. num. 215. Megjegyzés: Benjamin Elbel (1690–1756) német ferences (Theologia moralis, I–III. 1731.).

<sup>15</sup> Edmund Voit, Theol. mor. concinnata. Ed. 7. Wirceburgi 1860. part. 1. num. 625. Megjegyzés: Edmund Voit (1707–1780) német jezsuita (Theologia moralis (1769).

<sup>16</sup> Ferd. Probst, Kathol. Moraltheol. Bd. 2. Tübingen 1850. pag. 50. Megjegyzés: Ferdinand Probst (1816–1899), német teológus (Katholische Moraltheologie I–II., 1848–50).

<sup>17</sup> Franz Vogl O. SS. Red. Pastoraltheologie. Regensburg 1855. Bd. 1. pag. 74. sq. Megjegyzés: Franz Vogl

<sup>18</sup> Bouvier, Dissert. in. 6. praeccept. Megjegyzés: Jean-Baptiste Bouvier (1783–1854) francia teológus, Le Mans püspöke (Dissertation in sextum decalogi...é.n.).

vétkezik, ha nem oldozza fel gyónógyermekét, kinek a táncmulatságról lemondani nincs kedve; Gousset<sup>19</sup> is azt mondja, hogy „a tánc természeténél fogva nem tilos kedvtöltés, nem szabad azt azért általában kárhoztatnunk, mintha önmagában rossz volna,” Scavini,<sup>20</sup> az olaszok kedves theologusa, a híres Lemkuhl<sup>21</sup> és Berardi<sup>22</sup> szintén találnak néha-néha vigaszt a táncoló ifjúság számára s nem kárhoztatják mindig feltétlenül a táncmulatságokat.

Kivel tartunk? Nyssennel-e vagy Bouvier, Gousset, Scavini, Lemkuhl s Berardi legyenek vezéreink?

Magyar papjainkat jelenleg Noldin<sup>23</sup> tankönyve nyomán képezik nagyrészt a gyóntásra s ő sem kemény szívű a táncolókkal szemben; Gury Rómában azt tanította, hogy „nem cselekednék bölcsen az a gyóntató, aki azokat is, kikre nézve a táncolás csak távolabbi alkalom a bűnre, azon esetben oldozná csak fel, ha megígérik, hogy táncmulatságban többé részt nem vesznek” s Gury ezen nyilatkozatához adott jegyzetében még erélyesebben korholja a táncoló fiatalokkal szemben túlzó gyóntatót Ballerini,<sup>24</sup> midőn mondja: nemcsak „nem bölcsen, hanem határozottan igazságtalanul cselekednék az ily gyóntató.”

Noldint, Guryt és Ballerinit is tehát ellenfelei között találja Nyssen.

S úgy tudom, hogy mióta négy pápa<sup>25</sup> oly kedvezően nyilatkozott liguori sz. Alfonz erkölcsstanáról s mióta sz. Alfonz<sup>26</sup> világosan jelzi, hogy „a világi személyek táncvígalmi nem szükségképpen tilosak”: nincs már ma oly tekintélyes teológus, aki sajtó alá került erkölcsstanában a táncmulatságot, úgy mint Nyssen, feltétlenül kárhoztatná.

Ennélfogva a katolikus egyház szellemében nem ír, nem tanít az, aki azt írja, azt mondja, hogy a bálakban, a táncmulatságokban résztvenni nem szabad; mert a táncmulatság vétkes kedvtöltés.

Felhozzák ellenünk a szentatyákat, szembe állítják velünk az ő tekintélyöket.

Tudjuk, hogy a szentatyák keményen beszélnek; tudjuk, hogy más a táncvígalmakról az ő véleményük, más az általunk idézett teológusoké. S mi ennek az oka?

Segneri<sup>27</sup> szerint ennek oka az, hogy „a teológusok elméletileg beszélnek csak a bálakról s azoknak természetét tekintik és annak alapján mondják helyesen, hogy a bálak

önmagukban nem vétkesek. A szentatyák ellenben úgy beszélnek a bálakról, amint azokat a köznapi életben tényleg szemlélték s mert így a bálak nagy kárt okoznak a keresztény lelkekben, azért határozottan kárhoztatják azokat. Így kell a két ellentétes ítéletet kiegyeztetnünk: mindkét ítélet helyes, de más szempontból.”

Így az olaszok Pázmánya, a nagy Segneri, s Segnerinek véleményét osztja XIV. Benedek<sup>28</sup> pápa is. De, ha nagyra becsüljük is a két jeles férfiú tekintélyét, ezt a nyilatkozatot magunkévá nem tesszük; mert az nem helyes, nem felel meg az igazságnak. Nem képzelhetjük ugyanis azt, hogy azok a teológusok, kiknek céljuk volt a gyakorlati életre utasítást adni, a táncról szólva egyszerre mind az elmélet terére tévedtek volna.

A két ellentétes ítéletet tehát mi más módon egyeztetjük ki: azt mondjuk Busembaummal<sup>29</sup> és Francolinival,<sup>30</sup> hogy a szentatyák, midőn kemény határozatot hoznak a táncmulatságokról, azon visszaéléseket korholják, melyek az ő idejükben előfordultak. Gyakorlatilag veszik ennél fogva a szentatyák is a táncmulatságokat, gyakorlatilag tárgyalnak azokról a teológusok is, de változtak idővel a szokások s azért más volt azok ítélete, más ezeké a táncról.

## II.

### Ajánljuk hát tán a táncmulatságokat?

Midőn hiányos öltözetben s keresztény felfogásunk szerint illetlen lejtéssel, kígyószerű hajlékonysággal és bámulatós ügyességgel járnak táncosnőink a színpadon táncikat, mint akár a kis Heródiás a hírhedt Heródes király lakomáján: méltán kárhoztatjuk az ilyen táncot, mert az érzékiségre csábító, aljas szenvedélyeket ingerlő hatást gyakorol a jelenlevő közönségre.

Az ilyen tánc tehát tilos, vétkes, vétkezik a táncosnő, bűnt követ el szemlélője.

Midőn a műveltnek vallott társadalom oly táncokat lejt, melyek Terpsychore művészetéből mire sem emlékeztetnek többé, önmagát gyalázza meg és vét az erkölcsösség ellen. Vagy nem mennek-e túl a megengedett bizalmasság, s ennélfogva az erkölcsösség határain a szorosán összefonódott, egymás keblén nyugvó, keringőt járó párok? Megengedné-e az a férj, ki a családos élet tisztaságáról kellő fogalommal bír, hogy az ő neje idegen férfiúval oly bizalmas közelségben, hogy egymás szívének dobbanását érezzék, keringőt

<sup>19</sup> Gousset, Theologia Moralis. Vol. 1. num. 650. Megjegyzés: Thomas-Marie-Joseph Gousset (1792–1866) francia teológus, bíró (Theologia moralis, 1844).

<sup>20</sup> Scavini, Theol. mor. libr. 1. num. 860. Megjegyzés: Pietro Scavini (1791–1869) olasz morálteológus (Theologia moralis universa ad mentem S. Alphonsi, I–IV. 1841).

<sup>21</sup> Lemkuhl, Theologia Moralis. Ed. 11. Friburgi 1910. num. 802. Megjegyzés: Augustinus Lemkuhl (1834–1918) német jezsuita (Theologia moralis I–II., 1883–84).

<sup>22</sup> Berardi, De recidivis et occasionariis. Ed. 5. Vol. 2. num. 166. Megjegyzés: Carlo Sebastiano Berardi (1719–1768) olasz egyházjogász.

<sup>23</sup> Noldin, Summa theol. moralis. Vol. 2. Edit. 9. Oeniponte 1911. num. 128. Megjegyzés: Hieronymus Noldin (1838–1922) német jezsuita (Summa theologiae moralis I–III. 1899).

<sup>24</sup> Gury- Ballerini, Comp. theol. moralis. tom. 1. num. 243. Megjegyzés: Jean-Pierre Gury (1801–1866) francia jezsuita, Antonio Ballerini (1805–1881) olasz jezsuita.

<sup>25</sup> XVI. Gergely, IX. Pius, XIII. Leó és X. Pius.

<sup>26</sup> S. Alphonsus libro 3, num. 429: „Choreae per se licitae sunt, modo fiant a personis saecularibus.” Megjegyzés: Liguori Szent Alfonz (1696–1787) olasz teológus, a redemptorista szerzetesi közösség megalapítója.

<sup>27</sup> Segneri, II Christiano instruito p. 3. r. 29. Megjegyzés: Paolo Segneri (1624–1694) olasz jezsuita.

<sup>28</sup> Benedicti PP. XIV. Instit. 76.

<sup>29</sup> Busembaum id. helyen így ír: „Quando vero sancti Patres eas interdum valde reprehendunt, loquuntur de turpibus et earum (Chorearum) abusu.”

<sup>30</sup> Francolini, Cler. Roman. etc. Cal. 7. disp. 7. num. 33.: „Patres consueverunt inveni in vitia generalibus quibusdam sententiis, non autem tradere doctrinam ad species singulas descendentes definitemque de singulis. Quaero, instituunt Patres has quaestiones, an omnes choreae sint illicitae? An hujusmodi sint choreae inter ejusdem sexus personas ad fallendum tempus ductae? an semper sint illicitae, quae exercentur inter personas diversi sexus? an quae licitae per se sunt, exerceri ab omnibus aut in omni loco possint? has certe quaestiones non instituunt Patres, ut faciunt Theologi morales, sed inveniuntur in choreas, utique non in omnes, alioquin peccasset David animo simul et corpore ante arcem exultans. Ergo solum aliquas. Ita profecto explicandi sunt, quamvis non distinguant. At quis Casuistarum omnes absolvit? quis non fere omnes, quae miscentur a personis diversi sexus, damnavit?”

járjon? S ha nejjének ily engedélyt nem adna, gondolja-e, hogy az erkölcsösség örökigaz elvét nem sérti, ha hasonló táncra leányának az engedélyt megadja? – És ha gondolja, szemben találja magát a katolikus egyház legjelentékenyebb moralistáival (erkölcsstanáraival): Guryval, Ballerinivel,<sup>31</sup> Villadával,<sup>32</sup> Dionnal,<sup>33</sup> s Palmierivel,<sup>34</sup> kik a keringőt vétkes táncnak nevezik. S ha arról van szó, mi erkölcstelen, mi nem az, ki van hivatva döntő ítéletet hozni, ha nem az erkölcsstanárok?

S nincsenek-e más oly táncnemek is, melyeket józanabb világiak elítélnek?

Egyik nagyobb vidéki városunkban a minap kellemetlen dolog történt a legújabb, érzéki alakokból álló tánc, a tangó miatt. Előkelő mulatságon néhányan eljárták e táncot s az összes jelenlevő hölgyek megbotránkoztak rajta és otthagyták a mulatságot.

Azt állítják mégis némelyek, hogy nincs szebb tánc a tangónál. Eltemette a valcert, a jó öreg wieni valcert, megvetést hozott a menüettre és a francia négyesre, átgázolt a hozzá fogható legnagyobb elődjén a bosztonon, keresztülugrotta a hírnökül küldött two-step-pet, one-steppet, ragtimet, azután átalakította a tánc fogalmát művészetté, a legszebb sporttá és most karrierje tetőpontján állva, hódít mindenütt, hódít nálunk is.

Miért? Talán eltaláljuk.

Azért, mert miként a költő mondja:

Ez a vad  
Tangó ma divat.  
Tangózik drága nő is,  
A tangó megbűvölte őt is.  
Ott lejt ezt a táncot a határon,  
Az illem határán lejt télen, nyáron,  
S ha a határt átlépi néha, józan  
Férje előtt, oh ég, hát mi van abban?

Így a költő. S előttünk, ha az illem határa alatt az erkölcs korlátait érti „néha” sem szabad (a divat kedvéért sem) átlépni.

Szembeállítják velünk Jean Richepin urat, ki a párisi művészakadémián a minap megvédte a tangót; szembeállítják velünk Leonard urat, ki a tangó védelmére sajtó alá adott

<sup>31</sup> Gury-Ballerini, Comp. Theol. Moral. Vol. 2. num. 242.

<sup>32</sup> Villada, Casus conscientiae de liberalismo. Vol. 1. pag. 318. edit.1.

<sup>33</sup> Dion, in edit. Pris Lacroix, apud Vives 1866. num. 242. 1, 2.

<sup>34</sup> Palmieri, Opus theologicum morale Ballerini. Ed. 2. Vol.2. pag. 702.: „Inter choreas inhonestas recenseris saltationes recentiores la Walse, la Polka, la Galop et his similes.” Gurynek német kiadója (Compendium theol. moralis. Editio in Germania quinta. pag. 118.) csak ennyit mond: „Saltationes, quae gallice dicuntur: la Walse, la Polka, la Galop – esse periculosissimas negari nequit.” Del Vecchio (tom. 1. num. 458. Resolves 3) és Adams (Moraltheologie. Regensburg 1878. pag. 673.) pedig azt vélik, hogy a megnevezett táncokat is lehet még mentesíteni, „selbst diese Tanze, úgy mond Adams, können mässig, ohne Schaden der Sittlichkeit getantz werden.” Hogy azonban Adams véleménye alig védelmezhető, az előttünk világos; mert ki az, aki azt hiszi, hogy a megnevezett táncokat lassú mérséklettel (mässig) táncolják? Egyébként mi nem csak azért tartjuk az illemmel meg nem egyeztetetőnek mindegyikét e táncnemeknek, mert gyors forgatagban lejtik

munkájával<sup>35</sup> a porosz főváros színe-java tetszését megnyerte, szembeállítják velünk Bernard Shaw tekintélyét, ki éppen a közerkölcsiség szempontjából veszedelmesnek minősíti azok eljárását, kik a tangót elítélik: de ők-e a mi oktatóink az erkölcs dolgában?

Azt mondják, hogy sok változatban táncolják a tangót s ezek egy része ugyan erkölcstelen, más része is még mindig sikamlós; de egy része ártatlan mulatság. Nos hát ezekről az ártatlan változatokról is azt hallottuk, hogy érzékiesek s épp azért azok is mellőzendők. Vannak persze oly személyek, kik vagy erősen flegmatikus vérmérsékletöknél fogva, vagy azért, mert múltjuk helytelenségeinek következtében már eltompult erkölcsi érzékkel bírnak, azokat az úgynevezett ártatlan tangó-változatokat tisztességes emberekhez illő mulatságnak tartják; de beszéltünk művelt hölgyekkel, kiknek véleménye ezen „ártatlan változatokról” is nagyon kedvezőtlen.<sup>36</sup> Egyébként úgy tapasztaltuk, hogy a tangó, a boszton, az one-step, s a two-step másutt, más országokban is sok kavarodást okoztak s annyi meggyőződésünk szerint bizonyos, hogy alig lejthetők e táncok úgy, hogy a szemérem veszedelembé ne jusson; mert mindezeket többé-kevésbé erotikus mozgással lejtik, s azért mindezek alacsony érzékiségnek állanak szolgálatában.

Berlinben a császár megtiltotta, hogy a katonatisztek egyenruhában a tangót táncolják és ezzel II. Vilmos – mint az Osservatore Romano mondja – „a maga erejéből megtette a lehető arra nézve, hogy legalább az úriemberek ne alacsonyodjanak le a négerek és a meszticek érzékiségéhez.” Az udvarhoz tartozó magas állású személyek Wienben sem vesznek részt a tangó-mulatságokon.

S Rómában az egyházi hatóság kötelességévé tette a lelkészeknek, hogy a keresztény erkölcs védelmére szólaljanak fel és tartsák távol a hívőket a szeméremzetet súlyosan sértő tangó-üzelmektől. Éppúgy tettek: Mercier, a belga bíborosérsek, Amette, a párisi bíborosérsek, Chalons-sur-Marne püspöke, a lyoni egyházfejedeleme s más főpapok.

S a souper-csárdásról mit szóljunk? Aki higgadt ésszel ítél, be fogja vallani, hogy a souper-csárdás a legegység szabályait követők szemében is ízléstelen dolog.

Midőn tehát a táncmulatságokat Nyssen ellenében a katolikus erkölcsstanárok nyomán haladva védjük, nem védelmeztünk bármely táncmulatságot s jelesül nem azokat, melyeket, mint többé-kevésbé erkölcsteleneket, az erkölcsstanárok is határozottan kárhoztatnak.

azokat a táncolókat, hanem azon bizalmas közelség miatt is, melyben a táncoló felek együtt maradnak. Azt mondják, hogy ezen táncoknál azt a bizalmas közelséget nem tűrik a művelt körök, s hogy ily körökben férfi és nő egymástól illendő távolban lejtik táncukat. Nos hát akkor ezen táncok szintén megengedhetők, tűrhetők. Megjegyzés: Domenico Palmieri (1829–1909) olasz teológus.

<sup>35</sup> Vö. Leonard, Das Tanz-Brevier. Berlin, 1913. Megjegyzés: A kötet társszerzője Franz Wolfgang Koebner (1887–1978) német újságíró volt.

<sup>36</sup> Bizonyára nem illő s erkölcsileg meg nem engedhető az, hogy azon „ártatlan változatokban” a tangó tisztességes körökbe bevezessük, s ezáltal okot szolgáltatassunk arra, hogy a táncnak hevében a bálakon oly változatokba is átsapjanak a felhevült gondtalan párok, melyek már nem ártatlanok többé, minthogy a tangó változatai ezen táncnak törvényein alapulnak, melynek érzékies természete csak nagy vigyázattal fékezhető.

S nem érvelhetünk-e a tangó ellen a tangó származásából is? Azt mondják, hogy a tangót a párisi táncmesterek találták ki és indították világgá az éjjeli mulatóhelyek, orfeumok és egyéb ily tánchelyiségek számára: ezekben kezdték azt táncolni és itt vált népszerűvé. S nézetünk szerint ez az egyetlen tény is útját állja annak, hogy ez a tánc helyet nyerjen úri társaságokban s hogy ízléses emberek és kivált finom gondolkozású leányok azt táncolhassák.

Védelmünk azonban ajánlást jelenteni nem akar: más ugyanis széles e világon mindenütt, más ennél fogva a mi szemeinkben is a védelem s más az ajánlás. Vagy ajánljuk-e mindig mindazt az embert, kit a jogtalan támadás ellen védelmezni kötelességünk?

Ránk fogják tán, hogy aszkéták vagyunk, s mint aszkéták szólunk a táncról?

Legyen, vállaljuk el hát pár percre az aszkéták szerepét, s szóljunk hivatásunk szerint azokhoz, kik a világban a közönséggel meg nem elégszenek, s jámbor életet óhajtanak élni, szóljunk Skupuli Lőrinc<sup>37</sup> jeles aszkéta szavaival: „Kerüld, ha igaz keresztény életet akarsz élni, minden áron kerüld ama személyeket és alkalmakat, melyektől bármi csekély veszedelmed keletkezhetnék. Hogyha néha lehetetlen azokat kerülnöd, minden késedelmezés nélkül s mennél rövidebben járj el a dologban, viseleted legyen szerény. Arra ne építs semmit, hogy esetleg nem érzesz magadban veszedelem féjét, vagy hogy évek óta nem bántottak, nem háborgattak a testnek indulatai, ... van arra példa akárhány, hogy a különben szabad találkozásoknak is rossz a vége. Az ily társalgók rövid idő alatt semmibe sem vesznek bizonyos dolgokat, mik a léleknek szerfelett nagy kárával járnak; ártatlan, vagy legalább is közönyös dolognak kezdik venni, hogy egyik a másikon szemét legelteti, egymással enyelegnek, nyájaskodnak, alig győzik egymást szép szóval, édes beszéddel, nincs hossza-vége a sok kedves társalkodásnak, melyeknek ha végét nem szakítják, veszedelem lesz a vége. Kerüld az alkalmat; fuss, mihelyt legkisebb árnyékát is látod a bűnnek. Mert emberek vagyunk, csöpűhöz és pozdorjához hasonló emberek, nagyon könnyen belénk kap a láng.” Kerüld a táncmultságokat; táncolni csak azon esetre menj, ha kényszerítenek, s akkor nagyon óvatos légy. Kerüld a táncmultságokat; mert mélyen megalázó dolog az, ha valaki lassankint elpazarolja vígságát, örömét, érdeklődését, lelkesedését és arra ébred, hogy az olyan nagynek hitt gyönyör mélyén nincs semmi.

De ne kövessük tovább ezt az irányt, ne legyünk aszkéták; célunk az volt, hogy fejtegyük Nyssen ellen: megengedett-e a táncmultság, vagy sem, s midőn ezt fejtegetjük, nem az aszkéták szerepére vállalkozunk, hanem az erkölcsstanár tisztét teljesítjük.

### III.

#### A táncmultságokat az egyház tűri

Az erkölcsstanárok Tamburinival háromféle táncmultságot különböztetnek meg. Vannak,<sup>38</sup> mondják, táncmultságok, melyek erkölcsstelenek, vannak ismét olyanok, melyek

<sup>37</sup> Skupuli Lőrinc: *Lelki harc*. Nagyvárad 1893. 19. fejezet. Megjegyzés: Scupoli Szent Lőrinc (1530-1610) olasz szent.

<sup>38</sup> Tamburini, *Explicat. decalog. lib. 7. c. §. 8.* : „Sunt choreae impurae per se, adeoque semper impurae, quae fiunt gestibus obscenis, tactibus parum pudicis, amasiarum amicorumque interuentu et similibus.”

természetüknél fogva csak esetleg lehetnek erkölcsstelenek<sup>39</sup> s vannak végre olyanok, melyek teljesen veszélytelenek.<sup>40</sup>

Az első osztályba tartozókról már tárgyaltunk, azok semmi körülmények között sem helyesülhetők; a harmadik osztályba tartozók nálunk nem divatosak.

Azt mondják, hogy Paraguayban a jézus-társaságiak igazgatása alatt fennálló nevelőintézetekben is tanultak a fiatalok táncolni. Nos hát ez igaz; de ez nagyon ártatlan multság volt. A fiú Paraguayban sohasem táncolt leánnyal, s a leány fiúval.

A „los Seies” spanyol tánc szintén a jelzett harmadik osztályba tartozik.

Mikor keletkezett ez a spanyol tánc, arról felvilágosítást nem adhat senki; ismert tény azonban, hogy Sevilleben azt a templomban a szentség előtt már századok óta lejtették. Két századdal ezelőtt Sevilla érseke el akarta törölni e táncot; midőn azonban a nép ezt megtudta s nagyon elszomorodott, a sevillai káptalan a Seies-ekkel (a hat kartáncos ifjúval)<sup>41</sup> Rómába utazott és azon kegyért esedezett, hogy a nemzeti táncot a pápa és a bíborosok testülete előtt bemutatthassa. A kérelemnek hely engedtetett, s a pápa és a bíboros főpapok annyira épültek a táncon, hogy annak megtartását a sevillai székesegyházban évenként négy alkalomra engedélyezték: a Szeplőtelen Fogantatás nyolcadán tartamára, a farsangra, Húsvétra és Úrnapjának nyolcadára.

De erről is legyen ennyi elég.

Szóltunk a Tamburini által említett táncok első és harmadik osztályáról, lássuk most még a második osztályhoz tartozókat: azon egyébként tisztességes táncokat, melyeket azonban férfiak nőkkel együtt lejtene. S ezekről állítjuk a katolikus erkölcsstanárokkal, hogy ezeket az egyház átlag csak tűri.

Ritka eset bizony az, úgy mond Gousset,<sup>42</sup> hogy a bár tisztességes tánc erkölcsi veszéllyel ne járna; többé-kevésbé többnyire veszélyes az vagy a körülmények miatt, vagy a résztvevőknek érzülete miatt. Helyeselni azért azt nem lehet, de tűrni kell. Jól cselekszik ennél fogva az a plébános, ki híveit a táncmultságokról okosan<sup>43</sup> leszoktatja.

De hát miért vélekednek így a táncmultságokról a tudós teológusok?

Megmondjuk.

X. bankárné bált rendez. Itt van már az est. Egész buzgalommal csapong teremről-teremre, fogadja az éppen érkező meghívottakat.

Míg a termék lassankint megteltek öregebb és fiatalabb hölgyekkel, két korábban érkezett fiatalember az ablak mélyedésében társalgott. Nevezzük az egyiket Szilágyinak s legyen a másik Inczedy.

<sup>39</sup> Tamburini idézett helyen: „Choreae impurae per accidens, quae per honestas foeminas virosque in conviviis, in nuptiis, in diebus laetitiae deditis fieri consueverunt. Illae per se peccaminosae non sunt, exerceri enim sine peccato mortali per se possunt. Sunt tamen non paucis valde periculosae, qui proinde pro mensura periculi ab eis abstinere tenentur.”

<sup>40</sup> Tamburini ugyanott: „Choreae absolute pudicae seu purae, quae inter personas ejusdem sexus sine ullo turpitudinis gestu vel ulteriori pravo fine fiunt.”

<sup>41</sup> Az ifjak los Seises nevet viselnek, hat ugyanis spanyolul annyi, mint seis.

<sup>42</sup> Gousset, *Theolog. moral. tom. 1. num. 651.*

<sup>43</sup> Magánbeszédben, a gyóntatószékben, de ne a szószéken, úgymond Probst (*Katholische Moraltheologie. Tübingen 1850. Bd. 2. pag. 50. not. 3.*). A szószékre az nem való, amit csak kevés hallgatónak mondhatunk az eredmény jogos reményében.

Nézd csak, kedves barátom, így szól Szilágyi Inczédyhez, nézd azt a fiatal hölgyet széles válláival, domború keblével, természetnek finom körvonaláival. Fején szénfekete hajzata hullámos fonadékokban, tökéletes ívű szemöldök alatt az a ragyogó szempár, finom ajkak, melyeknek vérpirossága teljesen megigéz. Ez a fiatal hölgy rendkívüli szépség.

Nekem, barátom, válaszol Inczédy, az a másik – ott, a te kedvenced harmadik szomszédságában – jobban tetszik. A középnél magasabb, még fejletlen ugyan, de csodásan arányos termetű. Egész lényén szüzi kellem ömlik el, mely mintha illatként áradna el körülötte. Fejecskéje belemerül gyönyörű szőke hajának selymes hullámaiba, melyek természetesen göndörülnek alabastrom nyakára. S nézd csak azt a remekalakú, sima, fehér homlokot, a sötétkék szemeket, melyek a hosszú pillák árnyában ott ragyognak a barna szemöldökök alatt, melyeket mintha úgy festettek volna oda. A finommetszésű orr, a kifogástalan vágású szája, a szabályos arcél a teljes szépség mintájává teszik őt.

S az a harmadik ott mellette, csinos bizony az is, nem győzőm csodálni. Szemei csillognak, arcának nemes vonásai átszellemülten ragyognak a magasztos kedélyhullámzás visszfényében, s oly fönséges, mint egy királynő.

Így társalognak ezek, mások a másik ablakmélyedésben még kissé pajzán megjegyzéseket is engednek meg maguknak.

Rázendül a zene, a párok összeállnak a tánra. Az agy tele élénk képzeletekkel, a szív telve már most heves érzelmekkel, melyeket a csodált szépségek szemlélése keltett, s a teremnek az érzékekre izgatólag ható tündéres kivilágítása fokozott. A szívnek heves érzelmei a kölcsönös, – bár illendő – érintések folytán lassan-lassan kéjjé változtak át.

Nos, nem így folynak-e le a tisztességes bálak? – Ne csodálkozzunk tehát, ha az erkölcsstanárok<sup>44</sup> azt mondják, hogy a tisztességes bálak is ezer veszéllyel járnak; ne csodálkozzunk, ha az erkölcsstanárok, kik (egyet sem véve ki) még azt sem látják szívesen, ha a heves vérű ifjú a szintén könnyen gyűlékony fiatal hölgynek pusztán csak kezeit szorongatja, azt mondják: hogy azon táncmulatságok is, melyek természetüknél fogva nem vétkesek, az egyház erkölcsstanának értelmében csak tűrhetők, de nem ajánlhatók.

#### IV.

### A jótékony és a táncmulatságok

Ki nem tapasztalta, hogy a földi javak nem egyenlőképpen vannak felosztva az emberek között? Ki nem vette észre, hogy az alatt, míg itt boldogság honol, ott a boldogtalanság ütötte fel tanyáját?

Korunknak szédületes haladása az emberek között tátongó úrt el nem tüntette, sőt, azt még szélesebbé tette. Soha annyi szűk, nyirkos pincelakás, télvíz idején soha annyi fűtetlen szoba, soha annyi nyomorék, kiaszott, vézna alak, annyi didergő, éhes gyermek nem volt, mint van manapság. A bajt kellő módon orvosolni, a nyomort enyhíteni nem lehet, ha a szeretet nem fér a szívekhez. S az a legnagyobb baj, hogy az érző

<sup>44</sup> Kik a gonosz léleknek nemünk ellen engesztelhetetlen gyűlöletét is a mi esetünkben jogosan felveszik azon tényezők közé, melyek az erkölcsi bukást esetleg eszközlik.

szívek meleg szeretete is mind inkább lelohad; úgy látszik, hogy az önfeláldozásnak ezelőtt erős érzése háttérbe szorul, s az önző, a saját hasznát leső átkos befolyás kezd uralomra jutni az erkölcsi téren a társadalomban a jótékonyra egykor oly készséges hölgyek között is.

Két pártra oszlik ugyanis a jótékonyt gyakorló hölgyek csoportja: elméletileg és gyakorlatilag még szeretetet hirdet mindegyik, mindegyik segíteni akar a szenvedő emberiségen.

Ez a csoport önzetlen, titokban osztja alamizsnáját, titokban jó a házi szegények segítségére: amaz a legújabb divat szerint öltözködik, mulatságot rendez, s ha jól kimulatatta magát s hiúságának eleget tett, hoz áldozatot, hogy a nyomort enyhítse.

Ez nem magát keresi, hanem embertársát veszi tekintetbe és közvetlenül akar jót tenni: annak első és fő célja az, hogy mulattasson másokat, s annál jobban mulathasson maga is és mellesleg segít a szűkölködőkön is.

Ez, ha esetleg mások segélyét szintén igénybe veszi, csak jó, önzetlen szívekre számít s alázatosan könyörög szegényei számára: amaz válogatás nélkül élvezetet nyújt bárkinek előbb, azután segít.

Ezt jó szándékának kivitelében a véletlen nem akadályozza: hogy eredményt mutasson fel, amaz a szép időtől, az emberek szeszélyeitől, s más több körülményektől függ. Nem okoz-e ez sokszor komolyabb erkölcsi bajokat?

Ez költséggel nem járó dolgot végez, s amit jótékony célra szánt, azt örömmel adja a nyomort enyhítésére: az több pénzre szorul, melynek nagyobb része a multság igényeit fedezi, s csak a jóval kisebb rész jut a szorult helyzetbe került szenvedőnek segítségére.

Nem világos-e ezen és más különbözetekből, hogy régi jó erkölcsünkön csorbát ütnei engedünk, hogy keresztény őseink elveinek fényét elhomályosítottuk, s mert azt véltük, hogy ártatlan kacintgatások nélkül olyan csak az élet, mint eső nélkül a fű, a tiszta, önzetlen felebaráti szeretetet érzéki szeretet keretébe zártuk, s bár folyton altruizmust emlegetünk, rászédjük magunkat és a felebaráti szeretetet önmagában érvényesülni nem engedjük.

Őseink is mulattak s amennyiben az erkölcs törvényeinek határai között mulattak, jól tették, de ha iskolát, kórházat, templomot akartak építeni, ha a szegényeken óhajtottak segíteni: megnyitották erszényöket, s megtették, amit jó szívek sugallt.

Most? Csak élvezni akarunk mindenben, s úgy mellesleg jót is teszünk. Ez a mai kor ferde szokása.

Iskolára, kórházra van szükség? Táncmulatságot rendezünk, s a tiszta jövedelmet átengedjük a jó célra.

Új templomra van szükség, mert a régi már roskadozik? Táncmulatságra hívjuk össze a vidék ifjúságát, s élvezet árán tesszük lehetővé Isten házána felépítését.

A szegényeken akarunk segíteni? Táncmulatságot hirdetünk, s kétes jellegű gyönyörök között vigasztalódunk azzal, hogy jótékonyt gyakoroltunk.

Ez bizony nem igazi keresztény eljárás.

Jót szándékozunk tenni? Ne válasszunk erre oly eszközöket, melyeket az egyház csak tűr. A táncmulatságot az egyház csak tűri.

„Hallottuk, így szólnak a III. baltimorei zsinat atyái pár évtizeddel ezelőtt, szomorodott szívvel hallottuk, hogy katolikus híveink templom építés céljából táncmulatságot rendeznek. Ezen eljárást mi határozottan kárhoztatjuk; mert nem tűrhetjük, hogy esetleg oly indítókok működjenek közre a templomépítés költségeinek fedezésére, melyek Isten hajlékával viszonyban nincsenek, nem lehetnek.

Amit a baltimorei zsinat gondos atyái híveiknek bölcsen szívükre kötöttek azon esetre, ha templomok felépítését tervezik, ugyanazt mondhatjuk mi is, ha szíves olvasóink bármely más jámbor, istenes cselekedet véghezvitelére gondolnak.

S az amerikai püspökök később újra visszatértek a jótékonyág ezen önző gyakorlatára. Tizennégy évvel ezelőtt (1899-ben) XIII. Leó pápa kívánságára áthajóztak a tengeren, s Rómába jöttek, hogy ott a Vatikán falai között tartsák meg zsinatjukat. Ezen zsinaton XIII. Leó jóváhagyásával elrendelték (v. ö. Acta et decreta concilii plenarii Americae Latinae in urbe celebrati anno domini 1899. Romae 1900 pagina 351.), hogy ne rendezzenek a hívek a jótékonyág gyakorlásának örve alatt táncmulatságokat, mert ily módon szégyenfoltot ejtenek a szeretetnek erényén. Az igazi szeretet ugyanis ápolja az erkölcsök tisztaságát s a keresztény érzületet és nem nyújt tápanyagot a világiás feslettségre. „Improbamus (így szólnak a püspökök) collectiones eleemosynarum, quae sub nomine chorearum caritatis, „Bailes de caridad” vitium constituunt contrarium verae caritati, quae morum honestatis et christianae moderationis nutrix ac tutrix existit, non autem mundanae dissolutionis.”

## V.

### A tiltott időben tartott táncmulatság

Úrjövét (advent) első vasárnapjától január 6-ig bezárólag s Hamvazószerdától Fehérvasárnapig szintén bezárólag tilosak a táncmulatságok, tilosak a bálak.

Midőn ugyanis a trienti sz. zsinat (sess. 24. cap. 10. de Reform. Matr.) a jelzett időben a házassági ünnepélyeket (solennitates nuptiarum) tiltja, mint hogy az erkölcsanárok s az egyházjogászok meggyőződése szerint<sup>45</sup> ezen ünnepélyekhez tartoznak főleg a táncmulatságok, a trienti sz. zsinat határozottan tiltja a megnevezett időben a táncmulatságokat, a bálakat. Aki a tilalomnak ellenére cselekszik, az halálos bűnt követ el.<sup>46</sup>

Kérded-e szigorú rendelkezésének okát?

Megmondjuk.

<sup>45</sup> Vö. Sylvester V Matrimonium 7. qu. 2. dist. 5. Navarrus Man. cap. 21. num. 71., Henriquez libr. 11. de Matrimonio cap. 16. num. 2., Sanchez libr. 7. de Matrim. dist. 7. num. 12 sqq., Layman libr. 5. tr. 10. 4. cap. 25. num. 1., Palao tr. 28. D. 4. p. 2. §. 1. num. 4., Illsung tr. 6. D. 9. num. 60., Pirhing eod. tit. 16. num. 10., Reiffenstuel eod. tit. 16. num. 12., Schmier p. 3. de Matrim. cap. 1. num. 100., Schmalzgrueber libr. IV. tit. 16. num. 33., Bellarminus libr. 1. de Matrim. cap. 31., Palmieri Antoinii Ballerini opus theol. moral. Vol. VI. num. 845. Megjegyzés: Francis Xavier Schmalzgrueber (1663 – 1735) német jezsuita.

<sup>46</sup> Vö. Schmalzgrueber libr. IV. tit. 16. num. 37. Ha azonban csak rövid ideig táncolt valaki, azon esetben bocsánatos bűnt követett el (v. ö. Palmieri S. J., Antonii Ballerini opus theol. mor. Vol. num. 845., Sanchez libr. 7. disp. 7. num. 18., S. Alphonsus de Matrim. num. 983.).

Az egyház az említett időben azt akarja, hogy böjtöléssel, imádsággal s a töredelem szigorúbb gyakorlásával töltsük napjainkat;<sup>47</sup> mert kell, hogy azt a rövid pár napot komolyabban szenteljük lelkünk üdvének gondozására, ha hónapokon át anyagi, világi gondok foglaltak le bennünket, hogy megélhessünk.

Mindez persze világos. Élelmes ifjúságunk azonban azt hiszi: megtalálta a módját annak, hogy táncoljon s még is megtartsa az egyház parancsát. Nem táncol nyilvános bálakon, de magán jellegű bálkon részt vesz, s táncol egész éjjel.

Bármit mondjon néhány könnyűvérű erkölcsbíró, azt hisszük, hogy józan eszünkkel be kell látnunk e megkülönböztetés tarthatatlanságát. Eszerint ugyanis nem tarthatnak bált a szegények; de bálózhatnak, táncolhatnak a főnemesek: ezek mindig magán jellegű bálban vesznek részt, mert az ő báljukon csak meghívottak jelenhetnek meg.

Mióta van az egyházban más erkölcsstan az urak számára, s más, mely az urakéval ellenkezik, a szegények számára?

Egyébként, ha az egyház csakugyan azt akarja, hogy „a tiltott időben” böjtöléssel, imádsággal s a töredelem szigorúbb gyakorlásával töltsük napjainkat, józan ésszel nem látjuk be, hogyan ellenkeznénk ezzel, ha nyilvános bálba megyünk, s nem ellenkezik vele az, ha magán-jellegű bálban egész éjjel táncolunk?

Azt mondják, hogy „a tiltott idő” törvényének ezt a magyarázatát, mely a magán-jellegű bált megengedi, s csak a nyilvános balakat tiltja, a szokás már szentesítette.

Vannak, azt tudjuk, kik így beszélnek. De olyan-e ez a szokás, mely megadta, megadhatta a „tiltott idő” jelzett egyházi törvényének a hiteles magyarázatot.

Nem olyan. Nem olyan azért, mert az egyház, ha engedélyt ad a „tiltott időben” a házasság megkötésére, még mindig azon feltétel alatt adja azt, hogy a táncmulatság (solennitas nuptiarum) elmarad. S ez az egyház belenyugodott volna a magánjellegű bálak megtartásába? Vagy nem ismeretes-e, hogy a törvényhozó tudatos belenyugvása nélkül a felemlített szokás hiteles magyarázatát a törvénynek nem adhatja?

## VI.

### Félre ne értsük egymást

Közlöttük meggyőződésünket, megismertettük az egyháznak tanát.

Miért tettük ezt?

Azt mondják tán: úgy sem hallgat ránk senki, mert arról, amiről írtunk, a táncról már mindenkinek meg van a világban a maga felfogása.

Nos hát, mi mégis közzé tettük e tárgyalásunkat, mert azt véltük, hogy az igazság cserbenhagyásával a tévelyt a közéletben túrni, hallgatni ott, hol szólni kell, tétlenül állani ott, hol tenni kötelesség, nem törődni azzal, hogy a társadalmi életben az egyház erkölcsstanának érvényesülését megakadályozzák: rút gyávaság, nem az igazság öntudatos érzése, hanem vétkes árulás.

Nem hallgatnak ránk?

<sup>47</sup> Vö. Schmalzgrueber libr. IV. tit. 16. num. 28.

Fuchs Livia

## Bilincsek

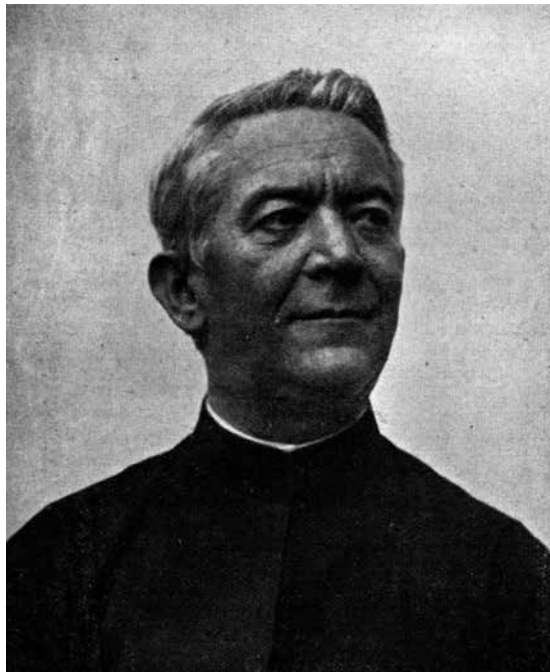
Tárgyalásunk kezdetén azt mondtuk, hogy lesznek, kik hallgatni fognak ránk, s ezen meggyőződésünket most újra kifejezzük.

Vagy nem hiszik el nekünk a sokat tapasztalt, gondos szülők, hogy vannak oly táncnemek, melyeket leányaikkal még csak meg sem szabad ismertetniök, s vannak olyanok, melyek az illem szabályainak határaihoz oly közel járnak, hogy azokra ártatlanul felnevelt, s épp azért tiszta szívüknek hajlama szerint mindenütt jót feltételező tapasztalatlan leányaikat figyelmeztetniök kell?

Errenézve óhajtottunk felvilágosítással szolgálni, s szabad tán reménylenünk, hogy azt, amit tenni óhajtottunk, kellő lelkiismeretességgel teljesítettük. Nem kételkedünk afölött, hogy bálozni fognak, akik táncolni szeretnek, ezentúl is; de ismervén lobbanékony természetüket, s tudván azt, hogy az öntudatos és szabad akarattal ápoltság érzéki gondolatok és vágyak is súlyosan vétkesek: jelen dolgozatunk útmutatása szerint figyelmesek lesznek sokan arra, hogy tánc közben az illem szabályait szorgosan megtartsák, s amellet biztosság okáért eszüket csak arra fordítsák, hogy jól, a táncművészet szabályainak pontos megtartásával táncoljanak.

Végre nem kételkedünk a fölött sem, hogy sokan azok közül, kik jelen tárgyalásunkat olvassák, a „tiltott időben” sem nyilvános, sem magánjellegű táncmultságokban részt nem vesznek.

*(A szöveget közzéteszi és a jegyzeteket írta: Tóvay Nagy Péter)*



*Tócsányi Lajos S.J. (1846–1926)*

Palasovszky Ödön (1899–1980) munkásságát a hetvenes évek óta újból és újból felfedezi magának a hazai avantgárd múltját kutató irodalom-, színház- és tánc történet írás. Az újbóli felfedezéseket a magyar művészeti élet emlékezetéből lényegében rendre kitörölt avantgárd – a saját korában a nemzetközi kortárs irányzatokhoz közvetlenül kapcsolódó, azokkal együtt lélegző, ám ennek ellenére (vagy éppen ezért) a húszas-harmincas években kimondottan a művészeti élet perifériájára szorított, üldözött, majd az ötvenes évektől ismét elhallgattatott, betiltott kísérletek – újraértékelésének szándéka vezeti.

A színházi avantgárd és a modern tánc – hiszen Palasovszky és Madzsar Alice közös színpadi munkáiban a kettő szétbogozhatatlan – kezdeteit feltáró tanulmányok közül elsőként Kocsis Rózsa Igen és nem című kötete törte meg a több évtizedes hallgatást.<sup>1</sup> Az újbóli felfedezés következő hullámát Palasovszky válogatott költeményeinek és korábbi írásainak megjelenése is ösztönözte, tükrözve azt az enyhültebb kulturális közeget, amelyben már nem számított tabunak a (szocialista) realizmussal össze nem egyeztethető avantgárd irányzatok emléke.<sup>2</sup>

A modern tánc múltját újraértékelő tánc történeti kutatás a nyolcvanas évek végétől élénkült meg. Ekkor jelent meg L. Merényi Zsuzsa Szabadtánc irányzatok című úttörő tanulmánya<sup>3</sup>, majd Lenkei Júlia ugyancsak hiánypótló Mozdulatművészet című dokumentumgyűjteménye, amelyeket egy évtizeden belül Lenkei A mozdulatművészet Magyarországon című kötete követett,<sup>4</sup> de emellett megjelent Kálmán Kata visszaemlékezése is.<sup>5</sup> Az utóbbi fél évtizedben a művészettudomány képviselői fókuszáltak a magyar modern tánc (mozdulatművészet) múltjára, így született meg 2012-ben a Mozdulat – A magyar mozdulatművészet története és kapcsolatai 1902–1950 című kiállítás az Iparművészeti, az Elmozdulások című kiállítás a Kassák Múzeumban, az Avantgárd kísérletek című kiállítás pedig a Home Galériában.<sup>6</sup>

Az újabb teatrológiai kutatások látóköréből, amelyek középpontjába többé már nem a drámai szöveg, hanem maga az előadás kerül, ugyancsak nem maradhatnak ki a néhai avantgárd alkotók és kulcselőadásaik. S miután Jákfalvi Magdolna kutatásainak centrumában is a színházi avantgárd áll, így Palasovszky az egyik „hőse” az Avantgárd – színház – politika (Balassi, 2006) című kötetének, s így kerülhetett sor arra is, hogy az MTA Böl-

<sup>1</sup> Kocsis, 1973.

<sup>2</sup> Palasovszky, 1977, Palasovszky, 1980.

<sup>3</sup> Merényi, 1989. 219–241.

<sup>4</sup> Lenkei, 1993, Lenkei, 2004,

<sup>5</sup> Kálmán, 2007.

<sup>6</sup> Előbbihez konferencia, és ebből született kötet (Beke, 2013.) is járult, és a Kassák Múzeum is kiadott katalógust a kiállításról. Előbbi kiállítás kibővített változata Párizsban is bemutatkozott a magyar modernizmust felvonultató Allegro barbaro című kiállítás keretében 2013 őszén. (Az e kiállítás francia nyelvű katalógusában megjelent tanulmányok magyarul az Ars Hungarica 2014/1. számában olvashatók.)